ជំពូកទី ៨

បរិយាកាសធ្វើពាណិជ្ជកម្មថ្មី: ដំណោះស្រាយជាមួយ នឹងរបាំងមិនមែនពន្ធគយ

នៅពេលណាដែលពន្ធគយមានលក្ខណៈអំណោយផល និងត្រូវបានកំណត់ថា ជាឱកាសល្អសម្រាប់ទីផ្សារ មានឧបសគ្គដទៃទៀត ក្នុងរូបភាពជារបាំង"មិនមែនពន្ធគយ" ដែលនឹងធ្វើឱ្យមានផលប៉ះពាល់ដល់ផលិតផល កម្ពុជា ទោះជាផលិតផលទាំងនោះទទួលបានជោគជ័យ ឬមិនទទួលជោគជ័យក៏ដោយ។ សមាជិកភាពក្នុង WTO គួរបង្ហាញថា វាមានសារៈប្រយោជន៍ក្នុងការដោះស្រាយជាមួយនឹងរបាំងទាំងនេះ។

ក្នុងការចូលជាសមាជិកអង្គការ WTO កម្ពុជាចាំបាច់ត្រូវប្រកាន់យកនូវល័ក្ខខ័ណ្ឌនៃកិច្ចព្រមព្រៀងមួយចំនួន ស្តីពីវិធានការមិនមែនពន្ធគយ។ វិធានការមួយចំនួនដូចជា ការវាយតម្លៃរបស់គយ ការផ្តល់អាជ្ញាបណ្ណនាំចូល និងអធិការកិច្ចមុនពេលបញ្ជូនទំនិញ មានបញ្ជាក់នៅក្នុងជំពូកទី ៥ និងជាវិធានដែលមានសារៈសំខាន់ សម្រាប់បរិស្ថានច្បាប់នៅកម្ពុជា។ ប៉ុន្តែវិធានទាំងនេះ និងវិធានដទៃទៀត ក៏អនុវត្តចំពោះដៃគូពាណិជ្ជកម្មចំបងៗ របស់កម្ពុជានៅក្នុង WTO ផងដែរ។ វិធានទាំងអស់នោះ គួរដាក់កំហិតដល់សមត្ថភាពនៃរដ្ឋាភិបាលនានារបស់ WTO ក្នុងការទប់ស្កាត់ដោយអយុត្តិធម៌ ចំពោះការនាំចូលរបស់កម្ពុជា។

WTO ចាត់ការជាមួយជាមួយនឹងការប្រតិបត្តិទាំងនេះ ដោយចេញច្បាប់ហាមឃាត់ការកំណត់កូតាលើការនាំចូល និងការនាំចេញ។ ពន្ធគយគឺជាទម្រង់ផ្លូវច្បាប់ចំបងមួយនៃការការពារ ប៉ុន្តែមានការលើកលែង សំខាន់ៗ ចំនួន ២ នៅក្នុងវិស័យកាត់ដេរ និងវិស័យកសិកម្ម។ រហូតដល់ចុងឆ្នាំ ២០០៤ សហរដ្ឋអាមេរិក សហភាពអឺរ៉ុប និង កាណាដាអាចរក្សាទុកកូតាលើវាយនភណ្ឌ និងសម្លៀកបំពាក់។ ក៏ប៉ុន្តែនៅចុងឆ្នាំ ២០០៤ កិច្ចព្រមព្រៀងរបស់ WTO ស្តីពីវាយនភណ្ឌ និងសម្លៀកបំពាក់នឹងបញ្ចប់ការដាក់កូតានៅក្នុងវិស័យនេះ ដែលមានអាយុ ៤០ ឆ្នាំ ឬច្រើនជាងនេះ។ ផលប៉ះពាល់នៃការផ្លាស់ប្តូរនេះមកលើវិស័យកាត់ដេរកម្ពុជា មានពិភាក្សានៅក្នុង **ឧបសម្ព័ន្ធ ឃ។**

លទ្ធភាពចូលទៅកាន់ទីផ្សារកសិកម្ម និងកូតាពន្ធគយ

ការប្រើប្រាស់កូតាដទៃទៀតដែលគេអនុញ្ញាត គឺកូតាលើវិស័យកសិកម្ម។ គេដាក់ឈ្មោះកូតាទាំងនេះថា "កូតាពន្ធគយ" ព្រោះវាអនុញ្ញាតឱ្យនាំបរិមាណមួយចំនួនចូលទីផ្សារដោយបង់ពន្ធគយទាប ឬមិនជាប់ពន្ធគយ។ រាល់ការនាំចូលដែលមិនស្ថិតនៅក្នុងកូតាពន្ធគយ ត្រូវបង់ពន្ធខ្ពស់ជាងធម្មតា គឺជាអត្រាពន្ធយ៉ាងខ្ពស់ ដែលធ្វើឱ្យ

ការនាំចូលមិនអាចប្រកួតប្រជែងនឹងគេបាន ។

ការដាក់ឱ្យមានប្រព័ន្ធកូតាពន្ធគយ នៅក្នុង WTO គឺដើម្បីធានាថា ពន្ធគយដែលមានកម្រិតខ្ពស់ មិនអាចលុបបំបាត់ការនាំចូលទាំងស្រុងនោះឡើយ ។ បច្ចុប្បន្ន មានកូតាពន្ធគយប្រមាណជា ១៤០០ ដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ប្រទេសជាសមាជិក WTO ប្រហែល ៤៣ ប្រទេស ។ ប្រទេសកម្ពុជាមិនប្រើកូតាពន្ធគយនៅក្នុង WTO ឡើយ ប៉ុន្តែក្រុមហ៊ុន និងអ្នកកសិអាជីវកម្មនាំចេញទៅកម្ពុជា នឹងជួបប្រទះបញ្ហាទាំងនេះជាញឹកញាប់ ដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោល ។

ការគ្រប់គ្រងកូតាពន្ធគយមានលក្ខណៈស្មុគស្មាញ ។ ដូចប្រព័ន្ធកូតាភាគច្រើនឯទៀតដែរ កូតានេះងាយធ្វើឱ្យមានការរំលោភបំពាន ចំណែកឯវិធានរបស់ WTO ខិតខំទប់ស្កាត់ការរំលោភទាំងនេះ ។ បញ្ហា និងការតវ៉ាទាក់ទងនឹងកូតាពន្ធគយ ត្រូវបានគេពិគ្រោះជាទៀងទាត់នៅក្នុងគណៈកម្មាធិការកសិកម្មរបស់ WTO ។ ការចរចានៅក្នុងកិច្ចប្រជុំនៅទីក្រុងដូហា (Doha) ខាងមុខនេះ មានបំណងដាក់ចេញនូវវិន័យថ្មីៗ ។

សមាជិករបស់ WTO មានវិធីសាស្ត្រខុសៗគ្នា ក្នុងការប្រើប្រាស់កូតាពន្ធគយ ។ ក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង កូតាពន្ធគយរបស់ WTO ប្រហែលពាក់កណ្តាលមិនបានធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ការនាំចូលឡើយ ។ ក្នុងកម្រិតអត្រាកូតាពន្ធគយ ពុំមានការដាក់កំហិតលើបរិមាណនាំចូលទេ ។ កូតាដទៃទៀតត្រូវបានគ្រប់គ្រងលើមូលដ្ឋាន មកមុនបានមុន មកក្រោយបានក្រោយ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានការនាំចូលទៅកាន់ទីផ្សារពីគ្រប់ប្រភព នៅក្នុងអត្រា កូតា រហូតដល់អស់កូតា ។ នៅពេលគេប្រើកូតាអស់ មានការដាក់ឱ្យជាប់ពន្ធក្រៅកូតា ។ ប្រព័ន្ធទី ៣ ទាក់ទងនឹងការចេញអាជ្ញាបណ្ណលើមូលដ្ឋានអ្នកមកមុនបានមុន អ្នកមកក្រោយបានក្រោយ រីឯប្រព័ន្ធ ទី ៤ ទាក់ទងនឹងការចេញអាជ្ញាបណ្ណលើមូលដ្ឋាននៃប្រវត្តិចំណែកទីផ្សារ ។ វិធីសាស្ត្រទី ៥ គឺការដេញថ្លៃចំណែកនៃការនាំចូល ឬអាជ្ញាបណ្ណនាំចូល ។

កូតាពន្ធគយក៏ត្រូវគេប្រើជាទូទៅផងដែរ នៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងអនុគ្រោះ និងកិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសេរី ។

ស្តង់ដាបច្ចេកទេស ក្នុងនាមជារបាំងពាណិជ្ជកម្មមួយ

ផ្នែកទី ២ ដែលរបាំងមិនមែនពន្ធគយ អាចធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ការនាំចេញរបស់កម្ពុជា គឺការប្រើប្រាស់ស្តង់ដាបច្ចេកទេស ។ ប្រការនេះ ទំនងជាបញ្ហាត្រូវប្រឈមមុខដ៏ធំមួយសម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជា ព្រោះថា

ប្រទេសកម្ពុជា ស្វែងរកការធ្វើឱ្យមូលដ្ឋាននាំចេញមានច្រើនបែប និងស្វែងរកទីផ្សាររបស់ខ្លួន។ បទដ្ឋានជាតិមិនត្រឹមតែមានការលំបាកនៅក្នុងការបំពេញប៉ុណ្ណោះទេ នីតិវិធីអនុវត្តចំពោះការនាំចូលទៀតសោត ក៏អាចមានលក្ខណៈស្មុគស្មាញផងដែរ។ ជំហានដំបូង គឺការយល់ដឹងអំពីបទដ្ឋានដែលគេប្រើនៅក្នុងទីផ្សារនានា ហើយជំហានបន្ទាប់ គឺការធ្វើយ៉ាងណាឱ្យផលិតផលកម្ពុជាអាចឆ្លើយតបបាន ទៅនឹងបទដ្ឋានទាំងនោះ។

តាមធម្មតា កិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិទទួលស្គាល់ភាពខុសគ្នារវាងបទដ្ឋាន *កាតព្វកិច្ច* និង*បទដ្ឋានស្ម័គ្រចិត្ត*។ នៅក្នុង WTO តាមធម្មតា បទដ្ឋានកាតព្វកិច្ចទាក់ទងនឹងបទបញ្ញត្តិបច្ចេកទេស។ ក៏ប៉ុន្តែ ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងតម្រូវការរបស់ទីផ្សារពិតប្រាកដ ក្រុមហ៊ុន និងអ្នកនាំចេញកម្ពុជាចាំបាច់ត្រូវឆ្លើយតបទៅនឹងបទដ្ឋានពាក់ព័ន្ធទាំងឡាយ ទោះបីជាបទដ្ឋានទាំងនោះជាបទដ្ឋានស្ម័គ្រចិត្ត ឬបទដ្ឋានកាតព្វកិច្ចក្តី។ ក្នុងការធ្វើបែបនេះ គេចាំបាច់ត្រូវយល់ដឹងអំពីនីតិវិធីមួយចំនួន ទាក់ទងនឹងការធ្វើតេស្ត ការផ្តល់វិញ្ញាបនបត្រ និងនីតិវិធីវាយតម្លៃលើភាពត្រឹមត្រូវផ្សេងៗ ក៏ដូចជាការរៀបចំទទួលស្គាល់ទៅវិញទៅមក។ (សូមអានឧបសម្ព័ន្ធ ទី ៣ ស្តីពីមុខងាររបស់កាំកុងត្រូល)។

ការប្រព្រឹត្តល្មើសអាចមានចំនួនច្រើន ហេតុនេះកិច្ចព្រមព្រៀង WTO ស្តីពីរបាំងបច្ចេកទេសចំពោះពាណិជ្ជកម្ម (TBT) គឺជាកិច្ចការពារមួយដែលមានសារៈសំខាន់ចំពោះផលិតផលកម្ពុជា។ កិច្ចព្រមព្រៀងនេះដាក់ចេញនូវវិធាននានាសម្រាប់ដាក់កំហិត និងគ្រប់គ្រងបទដ្ឋានផ្សេងៗ (សូមអានប្រអប់ទី ១៤)។ មានកិច្ចព្រមព្រៀងដូចគ្នានេះ សម្រាប់កំណត់បទដ្ឋានសុវត្ថិភាពស្បៀងអាហារផងដែរ។ ចំណុចនេះមានពន្យល់នៅក្នុង ឧបសម្ព័ន្ធ ក១ ស្តីពីវិស័យកសិអាជីវកម្ម។

ការប្រើប្រាស់វិធានប្រភពដើមនៅទីផ្សារបរទេស អាចមានលក្ខណៈស្មុគស្មាញយ៉ាងខ្លាំង។ ជាទូទៅគេប្រើវិធានទាំងនោះ សម្រាប់កំណត់អត្តសញ្ញាណសិទ្ធិយាបថពន្ធគយលើទំនិញនាំចូល សម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជា ហើយភាគច្រើន ជាអត្រាពន្ធអនុគ្រោះ។ បញ្ហានឹងកើនមានកាន់តែច្រើនថែមទៀត ចំពោះទំនិញដែលត្រូវការវត្ថុធាតុដើម និងផ្នែកផ្សេងៗទៀត ដែលមានប្រភពមកពីប្រទេសជាច្រើន ឬត្រូវការវត្ថុធាតុដែលផលិតនៅប្រទេសផ្សេងៗគ្នាមួយចំនួន។ ករណីនេះច្រើនកើតមាន ចំពោះផលិតផលសម្លៀកបំពាក់របស់កម្ពុជា។

សហរដ្ឋអាមេរិក សហភាពអឺរ៉ុប និងទីផ្សារធំៗដទៃទៀតភាគច្រើន អនុវត្តវិធានខុសៗគ្នា ចំពោះប្រព័ន្ធប្រភពដើមនៃទំនិញ។ ការចរចាកំពុងប្រព្រឹត្តទៅអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំ នៅក្នុង WTO ដើម្បីកែលំអវិធានស្តីពីប្រភពដើមនៃទំនិញ។ នៅពេលឈានជិតដល់ទីបញ្ចប់ ការចរចាទាំងនេះមានការរអាក់រអួល ដោយសារ

មានការយល់ខុសគ្នាលើបញ្ហាវាយនភណ្ឌ សម្លៀកបំពាក់ និងវិស័យផលិតដទៃទៀត។ វិន័យរបស់ WTO ស្តីពីវិធានប្រភពដើម មានរៀបរាប់នៅក្នុងប្រអប់ទី ១៣ ខាងក្រោម។

ប្រអប់ទី ១៣ : កិច្ចព្រមព្រៀង WTO លើវិធានស្តីពីប្រភពដើម

កិច្ចព្រមព្រៀងនេះត្រូវបានគេព្រាងឡើងលើសម្មតិកម្មថា នឹងមានកិច្ចព្រមព្រៀងមួយទៀតស្តីពីវិធាននៃការស្រុះស្រួលគ្នា ស្តីពីប្រភពដើមនៅក្នុងសមាជិកភាពទាំងអស់របស់ *WTO*។ គេមិនទាន់ឃើញមាន វិធានបែបនេះនៅឡើយទេ។ ក្នុងពេលនេះ វិន័យរបស់កិច្ចព្រមព្រៀងដែលមិនអនុវត្តចំពោះរបបអនុគ្រោះ ពាណិជ្ជកម្ម តម្រូវឱ្យមានវិធានស្តីពីប្រភពដើមដូចជា:

- ចាំបាច់ត្រូវកំណត់ន័យឱ្យច្បាស់លាស់ និងបោះផ្សាយឱ្យបានឆាប់រហ័ស
- មិនគួរធ្វើឱ្យអាក់ដំណើរការ ឬមានផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានដល់ពាណិជ្ជកម្ម
- គួរគ្រប់គ្រងឱ្យស៊ីចង្វាក់គ្នា មានអព្យាក្រឹតភាព និងមានភាពសមហេតុសមផល
- គួរអនុវត្តដោយគ្មានការរើសអើង

ប្រអប់ទី ១៤ : កិច្ចព្រមព្រៀង WTO ស្តីពីរបាំងបច្ចេកទេសចំពោះពាណិជ្ជកម្ម (TBT)

គោលដៅនៃកិច្ចព្រមព្រៀង TBT គឺធ្វើយ៉ាងណា ឱ្យបទដ្ឋានកាតព្វកិច្ចបច្ចេកទេស និងបទដ្ឋានស្ម័គ្រចិត្ត ព្រមទាំងនីតិវិធីសម្រាប់វាយតម្លៃភាពត្រឹមត្រូវតាមបញ្ញត្តិ និងបទដ្ឋានទាំងនោះ មិនក្លាយទៅជារបាំងដែលមិនចាំបាច់ចំពោះពាណិជ្ជកម្ម។ កិច្ចការនេះរួមមានកាតព្វកិច្ចវេចខ្ចប់ គូសសំគាល់ និងដាក់ផ្លាកសញ្ញា។ បច្ចេកស័ព្ទ "បទបញ្ញត្តិបច្ចេកទេស" គឺជាបទដ្ឋានចាំបាច់ដែលទំនិញនាំចេញពីកម្ពុជាចាំបាច់ត្រូវតែ *គោរពតាម*។ "ក្រមស្តីពីកិច្ចប្រតិបត្តិល្អ" ដែលភ្ជាប់ជាមួយកិច្ចព្រមព្រៀងនោះ មានចែងអំពីបទដ្ឋានស្ម័គ្រចិត្ត។

នៅខណៈដែលការប្រើបទបញ្ញត្តិបច្ចេកទេស ដែលគេទទួលស្គាល់ថាជាបទដ្ឋានអន្តរជាតិ កិច្ចព្រមព្រៀង WTO សន្មត់ថា បទដ្ឋានទាំងនោះ នឹងមិនបង្កើតឧបសគ្គមិនចាំបាច់ ចំពោះពាណិជ្ជកម្មឡើយ។ បទដ្ឋានដែលបង្កើតឡើងដោយអង្គការខាងក្រោមនេះ មានចែងអំពីចំណុចទាំងនេះ:

- អង្គការស្តង់ដាអន្តរជាតិ (ISO)
- គណៈកម្មការបច្ចេកទេសអេឡិចត្រូនិកអន្តរជាតិ (IEC)

- សហភាពទូរគមនាគមន៍អន្តរជាតិ (ITU)
- គណៈកម្មការសុវត្ថិភាពអាហារ (ស្ថិតនៅក្រោមអង្គការចំណីអាហារ និងកសិកម្មនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ (FAO))

គេអាចទទួលយកបាននូវបទបញ្ញត្តិបច្ចេកទេស ដែលច្រើនតែតឹងតែងជាងបទដ្ឋានអន្តរជាតិ ប្រសិនបើបទបញ្ញត្តិទាំងនោះឆ្លើយតបនឹងលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យមួយចំនួនដែលមានចែងនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ ។ បទបញ្ញត្តិបច្ចេកទេស និងបទដ្ឋានស្ម័គ្រចិត្តៈ

- ចាំបាច់ត្រូវអនុវត្តដោយគ្មានការរើសអើងចំពោះផលិតផលពីបរទេស
- មិនត្រូវអនុវត្តតឹងតែងខ្លាំងចំពោះផលិតផលនាំចូល ជាងផលិតផលក្នុងប្រទេសឡើយ
- ចាំបាច់ត្រូវផ្អែកលើមូលដ្ឋានព័ត៌មាន ប្រកបដោយលក្ខណៈវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកទេស ។

កិច្ចព្រមព្រៀងនេះក៏បានដាក់វិន័យនានា ស្តីពី នីតិវិធីវាយតម្លៃចំពោះភាពត្រឹមត្រូវតាមផងដែរ ។ នីតិវិធីទាំងនោះ ចាំបាច់ត្រូវតែមានតម្លាភាព និងមានព័ត៌មានសម្រាប់ឱ្យអ្នកផ្គត់ផ្គង់បរទេសអាចរកបានដោយងាយស្រួល ។ នីតិវិធីទាំងនោះមិនត្រូវបង្កការលំបាក ចំពោះទំនិញនាំចូលជាងផលិតផលក្នុងប្រទេសឡើយ ។ គេមិនគប្បី កំណត់ថ្លៃបន្ទុកខុសទំនង ហើយការរៀបចំសាកល្បងមិនគប្បីបង្កការលំបាក ចំពោះអ្នកផ្គត់ផ្គង់ ឬក្រុមហ៊ុននាំចូលបរទេសឡើយ ។ គេក៏ត្រូវអនុញ្ញាតឱ្យក្រុមហ៊ុន និងអ្នកនាំចេញធ្វើការប្តឹងតវ៉ាផងដែរ ។

ប្រសិនបើអាចធ្វើបាន គេត្រូវស្នើឱ្យសមាជិកនៃអង្គការ WTO ឱ្យទទួលយកលទ្ធផលនៃការវាយតម្លៃរបស់សមាជិកដទៃ តាមរយៈការទទួលស្គាល់កិច្ចព្រមព្រៀងទៅវិញទៅមក ដើម្បីបង្ការនូវបន្ទុកវាយតម្លៃទ្វេដង ចំពោះក្រុមហ៊ុននាំចូលបរទេស ។

ក្រុមហ៊ុននាំចេញកម្ពុជា អាចរកកន្លែងទាក់ទងរកព័ត៌មានថ្នាក់ជាតិ រកមើលចំណុចលំអិតនៃវិធាននៃបទបញ្ញត្តិបច្ចេកទេស វិធានបទដ្ឋានដែលមានលក្ខណៈស្ម័គ្រចិត្ត និងវិធានវាយតម្លៃភាពត្រឹមត្រូវតាមកិច្ចព្រមព្រៀង TBT តាមអាសយដ្ឋាន : http://www.wto.org/english/tratop_e/tbe/tbe.htm ។

ថ្លៃឈ្នួលវិញ្ញាបនបត្រប្រភពទំនិញ

បញ្ហាពាក់ព័ន្ធមួយនៅកម្ពុជា គឺការចេញវិញ្ញាបនបត្រប្រភពដើម របស់ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម (C/O)។ មានក្រុមហ៊ុននាំចេញក្នុងប្រទេសជាច្រើន តវ៉ាអំពីការអូសបន្លាយពេលវេលា និងប្រាក់បន្ទុកក្រៅផ្លូវការដែល គេត្រូវបង់ដើម្បីធានានូវការទទួលនូវវិញ្ញាបនបត្រទាំងនេះ។ តាមផ្លូវការ ការចេញវិញ្ញាបនបត្រប្រភពដើម តម្រូវឱ្យបង់ប្រាក់សម្រាប់តែសម្លៀកបំពាក់ និងស្បែកជើងតែប៉ុណ្ណោះ។ C/O ទម្រង់ A (GSP) នៃសម្លៀកបំពាក់ជាង ២០០០ សម្រាប់ និងស្បែកជើងជាង ២០០ គូ គេយកតម្លៃ ៥០ ដុល្លារ អាមេរិក។ ការចេញ C/O ទម្រង់ N (MFN ធម្មតា) គេយកថ្លៃ ៣០ ដុល្លារ សម្រាប់សម្លៀកបំពាក់លើសពី ២០០០ សម្រាប់ និងសម្រាប់ស្បែកជើងលើសពី ២០០ គូ។ ចំពោះការបញ្ជូនទំនិញដែលមានបរិមាណតិចជាង ២០០០ សម្រាប់ និងតិចជាង ២០០គូ ថ្លៃ C/O គឺ ១៥ ដុល្លារ (GSP) និង ១០ ដុល្លារ (MFN)។

ការចេញវិញ្ញាបនបត្រប្រភពដើមនៃទំនិញកសិកម្ម មិនតម្រូវឱ្យមានបង់ប្រាក់ឈ្នួលទេ។ ផលិតផលដទៃទៀត ត្រូវមានការបញ្ជាក់អំពីប្រភពដើម ដើម្បីឱ្យបានទទួល GSP ឬឱ្យបានទទួលនូវការអនុគ្រោះពាណិជ្ជកម្មផ្សេងៗទៀត។ ប៉ុន្តែដោយសារតែវិធានប្រភពដើមនានា នៅមិនទាន់មានការស្រុះស្រួលគ្នាល្អនៅឡើយ នៅក្នុងចំណោមសមាជិកអង្គការ WTO ជាពិសេស ចំពោះឥរិយាបថពន្ធគយអនុគ្រោះ គេសង្កេតឃើញថា បទដ្ឋានដែលបានអនុវត្ត ឬភស្តុតាងដែលតម្រូវឱ្យមាន ពុំសូវមានភាពស៊ីចង្វាក់គ្នាឡើយ។